

به نام ایزد سبحان

شخصیت

[عوامل موثر در تکوین شخصیت کودکان و نوجوانان (خانواده، مدرسه، جامعه)]

یکی از مباحث مهم در قلمرو روان شناسی تربیتی بررسی نقش اولین مربیان و معلمان کودکان و نوجوانان یعنی «پدر و مادر» از همان ابتدای اندیشه فرزند آوری است؛ چرا که شخصیت افراد در خانه و کانون خانواده شکل می گیرد. تولد فرزند در خانواده بزرگترین موهبت و فرزند هبه خداوندی است، لذا مهمترین رسالت والدین تعلیم و تربیت صحیح و شکوفا ساختن استعداد های بالقوه این امانت الهی است. چگونگی شکل گیری شخصیت کودکان بانحوه نگرش والدین نسبت به آنها و رفتار تربیتی ایشان ارتباط دارد. این است که پیامبر بزرگوار اسلام حضرت محمد -صلی الله علیه و اله - می فرمایند: «اکرموا اولادکم واحسنو آدابهم» یعنی به شخصیت فرزندانان بها دهید و آنان را محترم و گرامی بدارید، با آنها با محبت و نیکی رفتار کنید و با گفتار و کردارتان بهترین آداب زندگی را به آنان بیاموزید.

شخصیت چیست؟

به طور کلی شخصیت مجموعه رفتارها و ویژگی هایی است که انسان خاصی را مشخص می کند. عموماً " مردم شخصیت فرد را عبارت از جلوه او در نظر دیگران فرض می کنند. مثلاً "وقتی گفته

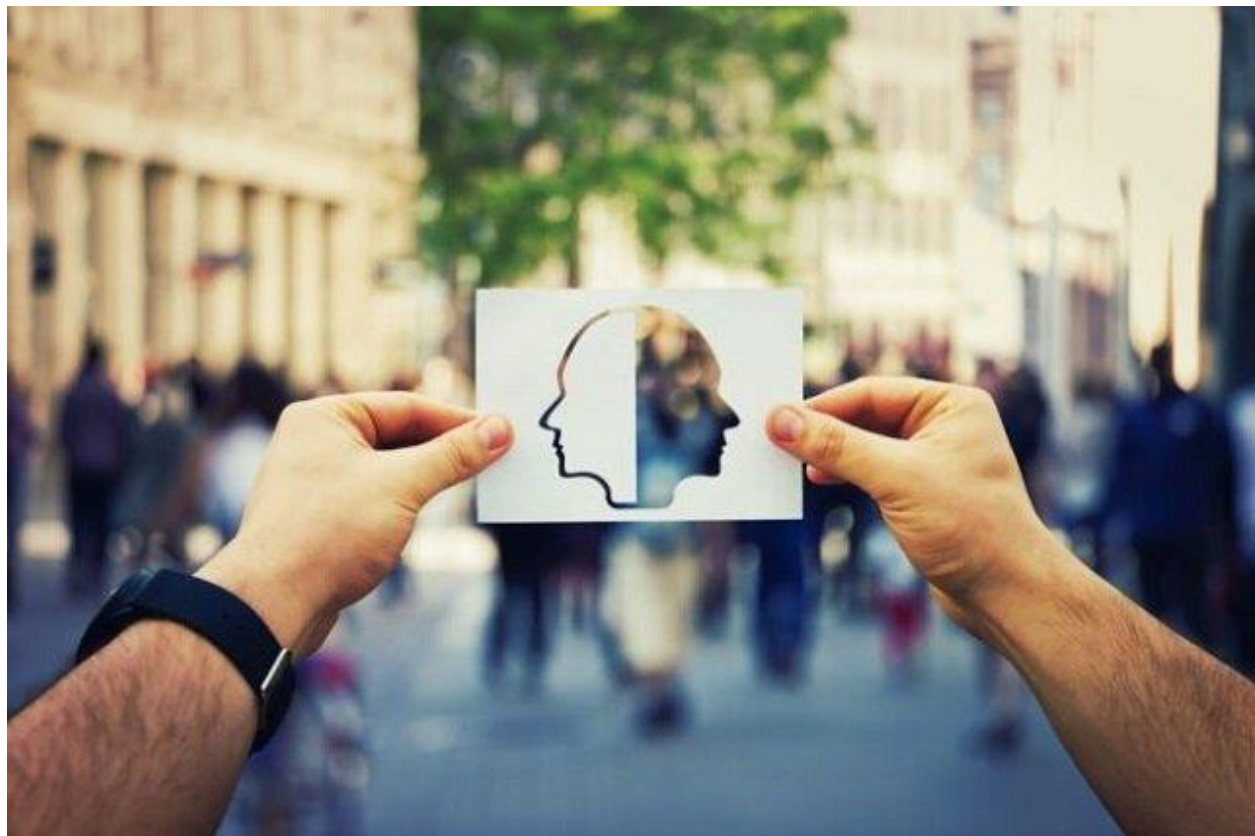
معاونت دانشجویی و فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان)

مرداد ماه ۱۳۹۹

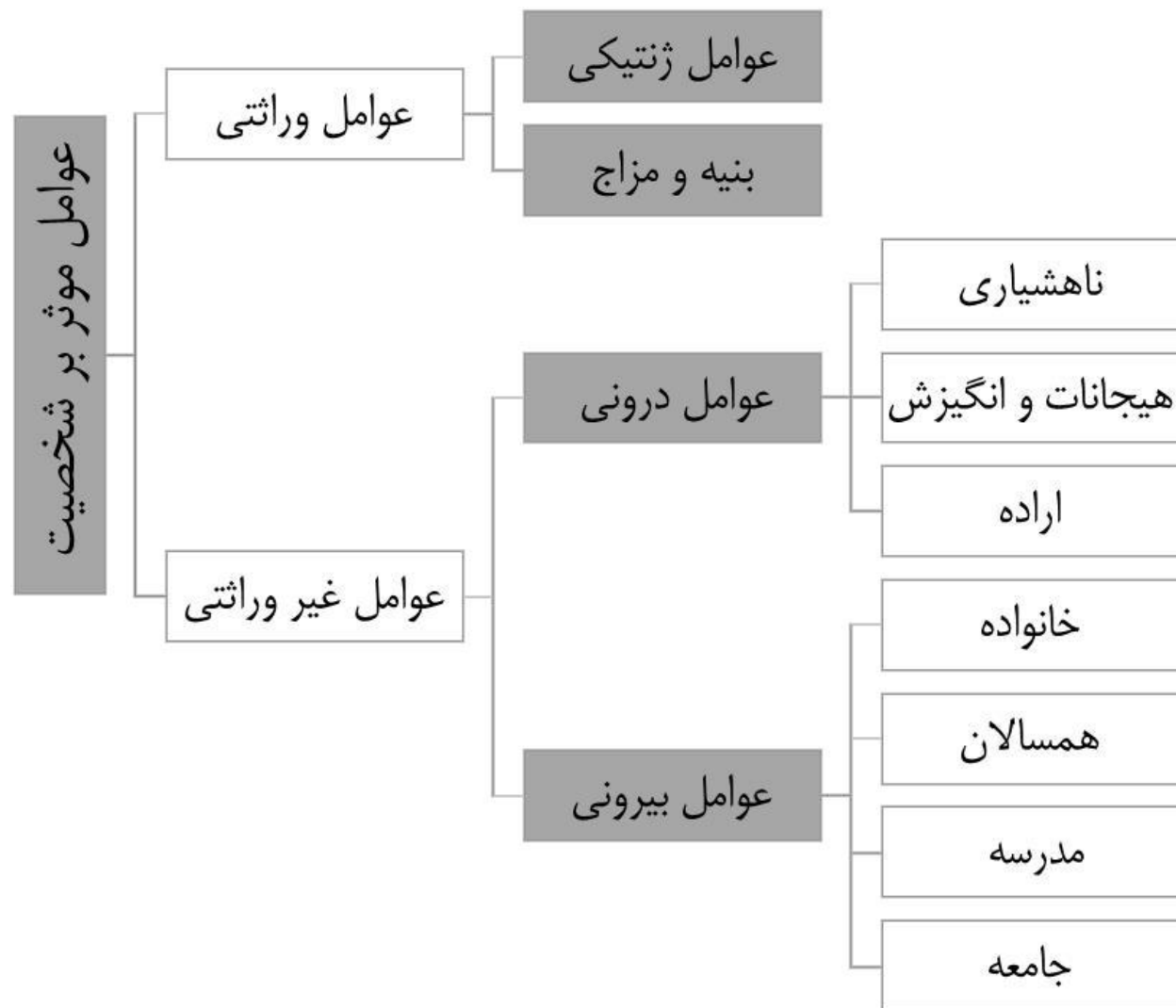
ویژه نامه شماره ۱۵

مرکز مشاوره امین

می شود « فلانی فردی باشخصیت است » و یا « دیگری آدم بی شخصیتی است »، منظور از شخصیت ،مطلوب بودن یا نامطلوب بودن فرد است .اما در روانشناسی ،ابعاد شخصیتی فرد عمدتاً در حوزه برخورد و رفتار بادیگران مورد توجه است . بیشتر روانشناسان شخصیت رانتيجه حاصل از تاثیر متقابل فرد ومحيط زندگي اش می دانند.در هر حال شخصیت دارای دو بعد یا جنبه متمایز ظاهری وباطنی است .جنبه ظاهری ویژگی های جسمانی ورفتار آشکار روانی واجتماعی را شامل می شودوصفات درونی یا باطنی شخصیت به گونه ای است که همواره در یک نگاه وبرخورد سطحی قابل توجه نیست و برای دستیابی به آن ها می بایست از روش های ارزیابی وآزمون های خاصی بهره گرفت .

عوامل موثر در تکوین شخصیت کودکان ونوجوانان

عوامل زیادی در تکوین و شکل گیری شخصیت انسان دخیل هستند. همه ما دوست داریم فرزندانمان از رشد مطلوب شخصیتی برخوردار باشند. شخصیت مطلوب، شخصیتی است متعادل و متعالی، زمینه رشد و تعالی وجود کودکان و نوجوانان آن گونه که بایسته و شایسته است، زمانی مقدور و میسر خواهد بود که آنها از شخصیتی متعادل و هم آهنگ برخوردار باشند. مراد از رشد شخصیت متعادل این است که تمامی حبه های وجودی فرد، همه استعدادها و قابلیت های بالقوه او در زمینه های زیستی، حسی، حرکتی، شناختی، عاطفی، روانی، اجتماعی، اخلاقی، معنوی و عرفانی و... همانند یک شجره طیبه، به طور هم آهنگ شکوفا شوند. فقط در سایه بهره مندی از چنین رشد متعالی است که بستر کمال و تعالی وجود فراهم می شود.

در این جا به برخی عواملی که به نحوی در تکوین شخصیت کودکان و نوجوانان دخیل هستند و اساس تفاوت های فردی را بوجود می آورند اشاره خواهیم کرد.

۱- وراثت یا عوامل ژنتیکی

به مجموعه خصوصیات و ویژگی های غیر اکتسابی که از اجداد گذشته و از طریق والدین و به واسطه ژن ها به فرزند انتقال می یابد، وراثت یا انتقال ژنتیکی گفته می شود. اما آنچه در ارتباط با نقش ارث در انتقال ژن ها و تشکیل نطفه اهمیت فوق العاده ای دارد، شرایط زیستی - روانی حاکم بر زمان تشکیل نطفه است. به عبارتی دیگر یکی از مهم ترین، حساس ترین و سرنوشت ساز ترین لحظات حیات، هنگام تشکیل نطفه است. پر واضح است که انتخاب همسری مومن و متعهد، طیب و طیبه، فهمیم و هوشمند مناسب ترین بستر برای تشکیل نطفه و پرورش سالم ترین و هوشمندترین فرزندان خواهد بود. شرایط تشکیل نطفه فوق العاده پر اهمیت است. برخورداری زوجین از نگرش مثبت و انگیزه غنی

نسبت به فرزند آوری و تشکیل خانواده، پرهیز از خستگی جسمی، آزرده‌گی روانی و آشفتگی عاطفی، بر خوداری از چهره ای متبسم و گشاده و احساسی خوشایند حداقل شرایط لازم و مناسب برای تشکیل نطفه و آغاز تکوین شخصیت انسانی دیگر است. آن گاه که در چنین شرایطی زوجین طیب و طیبه از سویدای دل به خالق هستی اندیشیده، در حساس ترین و زیباترین لحظات، نماز به پامی دارند و به دعا و نیایش می پردازند، مشمول لطف و رحمت خداوند قرار گرفته، وارث هبه الهی و قره عین می شوند.

رسول خدا-صلی الله علیه و آله -می فرمایند: برای نطفه های خود بهترین ها را انتخاب کنید، زیرا ویژگی های فرزندان ریشه در خصیصه های گذشتگان دارد (ویژگی های والدین و اجداد از طریق ژن ها به فرزند منتقل می شود).

۲- دوران فرزند آوری

تربیت فرزند به معنای دقیق کلمه با چگونگی اندیشه از دواج، معیارهای انتخاب همسر و آمادگی های ذهنی زوجین به هنگام تشکیل نطفه آغاز شده، با انعقاد نطفه و آغاز حیات درون رحمی ادامه می یابد. به همین دلیل بعضی از حکما معتقدند تربیت حداقل بیست سال قبل از تولد شروع می شود.

سلامت عمومی، بهداشت روانی و آسایش خاطر، استراحت و تغذیه مناسب مادر از مهم ترین عوامل پرورش جنین سالم و هوشمند است. در کنار پرورداری مادر از شرایط بالا بدون تردید شرایط عاطفی و روانی مادر نیز از دیگر عوامل مهم و تاثیر گذار در رشد متعادل جنین و تکوین بنیادهای نخستین و پایه های اولیه شخصیت کودک محسوب می شود. نقش پدر در این امر توجه به نیازهای اساسی مادر و تامین بهداشت روانی و آسایش خاطر اوست.